

POSTANOWIENIE

Dnia 21 stycznia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Józef Iwulski

w sprawie z wniosku R. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 stycznia 2010 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych [...]

z dnia 20 stycznia 2009 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz poprzedzające je
postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 14 października 2008 r.,
i przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 14 października 2008 r. Sąd Rejonowy odrzucił pozew wnioskodawcy R. G. w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (zwanemu dalej organem rentowym lub Zakładem) o zapłatę kwoty 42.090 zł z odsetkami ustawowymi tytułem wyrównania błędnie naliczonego zasiłku

chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego. Powołując art. 477⁹ § 1 i 2 k.p.c. w myśl którego odwołania od decyzji organów rentowych wnoszą się na piśmie do organu, który wydał decyzję, lub do protokołu sporządzonego przez ten organ, w terminie miesiąca od doręczenia odpisu decyzji, Sąd pierwszej instancji wskazał, że wnioskodawca, wnosząc pozew o zapłatę, nie odwołał się od decyzji Zakładu.

W zażaleniu na powyższe postanowienie wnioskodawca zarzucił, że Zakład nie wydał decyzji w przedmiocie zgłoszonego żądania, a dokonał jedynie wadliwej interpretacji przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267 ze zm.), nie uwzględniając w podstawie wymiaru zasiłku chorobowego premii regulaminowej będącej przedmiotem rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego (wyrok z dnia 24 czerwca 2008 r., SK16/06). Wnioskodawca wskazał, że postanowienie w przedmiocie odrzucenia pozwu stanowi - w jego ocenie - naruszenie art. 45 Konstytucji oraz wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Postanowieniem z dnia 20 stycznia 2009 r. Sąd Okręgowy oddalił zażalenie wnioskodawcy. W ocenie Sądu, na aprobatę zasługiwało stanowisko Sądu Rejonowego w przedmiocie odrzucenia pozwu z uwagi na niedopuszczalność drogi sądowej, zaś argumenty zażalenia - stanowiące próbę wykazania, że przedmiotem niniejszej sprawy jest roszczenie o zapłatę kwoty 42.090 zł tytułem wyrównania błędnie naliczonego zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego przy uwzględnieniu premii regulaminowych, na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 2008 r., SK 16/06 - nie są trafne. Sąd drugiej instancji wskazał, iż pismem z dnia 12 maja 2008 r. wnioskodawca wystąpił do organu rentowego o wyrównanie błędnie naliczonego zasiłku i świadczenia rehabilitacyjnego, wobec czego Zakład wyjaśnił, że decyzja w tym przedmiocie została wydana zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Z uwagi na wejście w życie w dniu 7 lipca 2008 r. wyroku Trybunału Konstytucyjnego, organ rentowy nie miał możliwości zajęcia stanowiska w przedmiocie roszczenia wnioskodawcy, gdyż nie złożył on wniosku o wyrównanie wysokości spornego świadczenia, pomijając w ten sposób obligatoryjną drogę postępowania administracyjnego. Sąd Okręgowy wskazał nadto, że w dniu 6 listopada 2008 r. Zakład wydał decyzję w przedmiocie ponownego ustalenia wymiaru świadczeń zgodnie z

wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, wobec czego wnioskodawcy przysługuje uprawnienie do wniesienia odwołania od powyższej decyzji i dopiero ono, zgodnie z art. 477⁹ k.p.c., stanowić będzie podstawę rozpoznania sprawy przez Sąd Okręgowy. Skoro wnioskodawca nie wskazał decyzji organu rentowego podlegającej zaskarżeniu, to jego pozew podlegał odrzuceniu.

Zaskarżając powyższe postanowienie skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawcy, wskazując na naruszenie prawa materialnego, tj. art. 45 Konstytucji RP, przez pozbawienie powoda prawa do sądu oraz art. 107 k.p.a., poprzez błędną interpretację pojęcia „decyzja”, a nadto naruszenie przepisów postępowania, a to art. 464, art. 477¹³ i art. 477¹⁴ k.p.c., wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i poprzedzającego go postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 14 października 2008 r. i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, że naruszenie przepisów postępowania polega na tym, iż zgodnie z art. 464 k.p.c. odrzucenie pozwu nie może nastąpić z powodu niedopuszczalności drogi sądowej gdy do rozpoznania właściwy jest inny organ; w tym wypadku sąd przekaze mu sprawę (podczas gdy Sąd pierwszej instancji odrzucił pozew, a Sąd drugiej instancji oddalił zażalenie). Ponadto, zgodnie z art. 477¹³ k.p.c., zmiana przez organ rentowy zaskarżonej decyzji przed rozstrzygnięciem sprawy powoduje umorzenie postępowania w całości lub części, a nie odrzucenie pozwu. Skarżący wskazał, że dopiero z postanowienia Sądu drugiej instancji dowiedział się, iż Zakład w dniu 6 listopada 2008 r. wydał nową decyzję w przedmiocie ustalenia świadczeń, która jest korzystna dla wnioskodawcy. Ten ostatni został jednakże pozbawiony możliwości zasądzenia na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego w bieżącym postępowaniu.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na potrzebę rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, „czy rozstrzygnięcia organu rentowego muszą mieć formę decyzji administracyjnej w rozumieniu art. 107 k.p.a., oraz czy stronie, która otrzymała negatywne stanowisko organu rentowego w formie wyjaśnienia, przysługuje roszczenie sądowe na dochodzenie swoich roszczeń w terminach przewidzianych w art. 118 Kodeksu cywilnego”.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Bezzasadny jest zarzut obrazy art. 477¹⁴ § 3 k.p.c., który - jako przepis skierowany wprost do sądu pierwszej instancji - nie mógł zostać naruszony przez sąd odwoławczy. Skarga kasacyjna przysługuje od orzeczeń sądu drugiej instancji (art. 398¹ § 1 k.p.c.), co oznacza, że dla swej skuteczności zarzut naruszenia przepisów postępowania przez sąd pierwszej instancji musi być połączony z zarzutem obrazy przepisu prawa procesowego stosowanego przez sąd w postępowaniu apelacyjnym. Niezrozumiały jest zarzut naruszenia art. 477¹³ k.p.c. Przepis ten odnosi się do zmiany przez organ rentowy zaskarżonej decyzji przed rozstrzygnięciem sprawy przez sąd. Tymczasem skarżący twierdzi, że jego „pозew” był w istocie skargą na milczenie organu rentowego w przedmiocie wniosku z dnia 12 maja 2008 r., a pismo organu rentowego z dnia 19 maja 2008 r. nie stanowiło decyzji administracyjnej w rozumieniu art. 107 k.p.a. Stanowisko skarżącego co do braku podlegającej zaskarżeniu decyzji jest zatem zbieżne ze stanowiskiem Sądów obu instancji.

Pomimo wskazanej wyżej niezasadności części zarzutów, skarga kasacyjna okazała się usprawiedliwiona.

Sąd pierwszej instancji odrzucił pozew R. G. skierowany przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o zapłatę kwoty 42.090 zł, uznając, że nie stanowi on odwołania od decyzji organu rentowego w rozumieniu art. 477⁹ § 1 i 2 k.p.c. i z tego względu droga sądowa do dochodzenia tego roszczenia jest niedopuszczalna. Nie wiadomo więc, czy Sąd ten przyjął, że nie jest dopuszczalna droga sądowa w sprawie, w której strona występuje z pozwem przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o zapłatę kwoty stanowiącej wyrównanie szkody spowodowanej nieprawidłowym naliczeniem świadczeń z ubezpieczeń społecznych (tu: ubezpieczenia chorobowego) w ostatecznej decyzji, czy też uznał, że roszczenie R. G. stanowiło sprawę z zakresu ubezpieczeń społecznych, a niedopuszczalność drogi sądowej wynika z wystąpienia z takim żądaniem bezpośrednio na drogę sądową, z pominięciem postępowania przed organem rentowym. Wątpliwości tych nie rozstrzygnął Sąd drugiej instancji, który z jednej strony - powołując się na definicję spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych (art. 476 § 2 k.p.c.) - zaaprobował stanowisko Sądu Rejonowego w przedmiocie odrzucenia pozwu z uwagi na niedopuszczalność drogi sądowej, co mogłoby

sugerować, że nie uznał za taką sprawę roszczenia zgłoszonego przez skarżącego, z drugiej natomiast wyraził pogląd, że „sąd nie działa w zastępstwie organu rentowego (...), a jego rozstrzygnięcie odnosi się do zaskarżonej decyzji”. Skoro więc wnioskodawca nie złożył w organie rentowym wniosku o wyrównanie wysokości spornego świadczenia z uwagi na wejście w życie w dniu 7 lipca 2008 r. wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 2008 r., SK 16/06 i „nie wskazał decyzji organu rentowego podlegającej zaskarżeniu, to jego pozew (...) podlegał odrzuceniu” - „z uwagi na niedopuszczalność drogi sądowej”. Z wywodów tych można by więc z kolei wyciągnąć wniosek, że Sąd Okręgowy uznał żądanie R. G. za sprawę z zakresu ubezpieczeń społecznych, co do którego organ rentowy nie wydał podlegającej zaskarżeniu decyzji.

Uznanie roszczenia skarżącego za sprawę z zakresu ubezpieczeń społecznych, co do której Zakład nie zajął stanowiska z uwagi na brak złożenia stosownego wniosku, rodzi ten skutek, że zgłoszone żądanie ponownego ustalenia świadczeń z ubezpieczenia chorobowego podlegało przekazaniu do rozpoznania organowi rentowemu (art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. w związku z art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm. i w związku z art. 63 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267 ze zm.). Nawet zatem przyjęcie, że o niedopuszczalności drogi sądowej dla rozpoznania roszczeń zgłaszanych po raz pierwszy przed sądem i nierozpoznanych przez organ rentowy decyduje art. 2 § 3 k.p.c. (zgodnie z którym nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów), to niedopuszczalność ta nie powoduje odrzucenia pozwu (odwołania), ale przekazanie sprawy do rozpoznania Zakładowi jako innemu organowi w rozumieniu art. 464 § 1 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2000 r., II UKN 4/00, OSNAPiUS 2001 nr 21, poz. 655) i w tym zakresie zarzut naruszenia tego przepisu prawa procesowego uznać należy za zasadny.

Niedopuszczalność drogi sądowej zachodzi jedynie wówczas, gdy dana sprawa nie może być rozpatrywana przez sąd, gdyż ze względu na osobę lub na

przedmiot nie podlega orzecznictwu sądów powszechnych. Stronie, która poniosła szkodę wskutek wydania ostatecznej decyzji, przysługuje roszczenie o jej naprawienie również w przypadku, gdy decyzja ta została wydana w oparciu o akt niezgodny z Konstytucją (art. 417¹ § 2 k.c.). Można również żądać naprawienia szkody, jeżeli została wyrządzona przez niewydanie decyzji, gdy obowiązek jej wydania przewiduje przepis prawa (art. 417¹ § 3 k.c.). Sprawa taka niewątpliwie jest sprawą cywilną w rozumieniu art. 1 k.p.c., do rozpoznania której właściwy jest sąd powszechny (art. 2 § 1 k.p.c.). W takim przypadku nie można mówić o niedopuszczalności drogi sądowej powodującej odrzucenie pozwu (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.). Stanowiłoby to naruszenie zawartej w art. 45 ustawy zasadniczej konstytucyjnej gwarancji rozpatrzenia sprawy przez sąd. Jeżeli więc stan faktyczny sprawy, sformułowane żądanie oraz zastosowana przez skarżącego konstrukcja juretyczna pozwalały na przypisanie sprawie cech sprawy cywilnej nieodpowiadającej kryterium przynależności do trybu odrębnego, wówczas podlegała ona przekazaniu do postępowania procesowego „zwykłego” (wydziału cywilnego danego sądu). Wydaje się to również sugerować skarżący, poprzez sformułowanie zagadnienia prawnego sprowadzającego się do pytania „czy stronie, która otrzymała negatywne stanowisko organu rentowego w formie wyjaśnienia, przysługuje roszczenie sądowe na dochodzenie swoich roszczeń w terminach przewidzianych w art. 118 Kodeksu cywilnego”.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz odpowiednio stosowanego art. 108 § 2 k.p.c.